

Energidepartementet
postmottak@ed.dep.no

Oslo, 28.november 2025

Innspill til forskningsprioriteringer Statsbudsjettet 2026

Norges behov for økt konkurransekraft, samfunnssikkerhet, bærekraft og trygghet fordrer at vi investerer i systematisk, anvendt forskning og teknologiutvikling som tas raskt i bruk og løser vanskelige samfunnsutfordringer. Det krever et nasjonalt forskningsløft.

Bruk forskningsinvesteringene systematisk og treffsikkert for å nå de krevende samfunnsmålene

Norges utfordringer er tydeliggjort i Perspektivmeldingen og i andre meldinger og i de geopolitiske diskusjonene. Våre naboland Finland, Sverige og Danmark øker forskningsinvesteringene kraftig frem mot 2030 for å løse sine utfordringer. Likedan foreslår EU-kommisjonen å doble investeringene i forskning og innovasjon, begrunnet i Europas behov for å bli mer konkurransedyktig, mindre karbonavhengig og tryggere samfunn.

De kommende årene blir avgjørende for hvordan vi møter dagens løpende utfordringer, som vi har erfart endres raskt, og for hvilket samfunn vi overlater til kommende generasjoner. Norges økonomiske og sosiale situasjon gir oss enda mulighet til å greie å ta samfunnet vårt gjennom det grønne og digitale skiftet til et bærekraftig og trygt samfunn med høy verdiskaping, effektivitet og produktivitet. Investeringen i forskning og innovasjon rettet mot utfordringene må styrkes og brukes målrettet og effektivt, utløse næringslivets forskningsinvesteringer og bidra til fortsatt å bygge samarbeid som utløser store forskningsmidler fra EU, samt tilgang til den beste forskningen i Europa.

Geopolitisk uro forsterker behovene og følges av opprustning og investeringer i forsvar og beredskap. For å lykkes med de store endringene, trengs konkurransekraft og innovasjon. Men Europa sakker akterut. Derfor setter EU forskning og innovasjon på toppen av agendaen, og satser tungt på å øke konkurransekraft, akselerere omstillingen og styrke totalberedskapen. Norge har enda større omstillingsbehov enn Europa, og satsning på forskning og innovasjon er avgjørende. Koblingen mellom forskning og evnen til å styrke konkurransekraften er veldokumentert. Parallelt med dette, utfordres forskningens uavhengighet internasjonalt.

Forskningssinstituttene store samfunnsoppdrag er å bidra til å løse samfunnsutfordringer. De jobber tett på samfunnsbehovene og har nøkkelkompetanse for å bidra i omstillingen Norge må gjennom. Instituttene har høy kompetanse på å identifisere og forstå brukerbehov og driver utstrakt forsknings- og teknologiutviklingssamarbeid med bedrifter og offentlige aktører. De er fleksible, uavhengige og internasjonalt konkurransedyktige. Denne kombinasjonen gir en unik innsikt og bidrar til at forskningen blir relevant og tas raskt i bruk. Men denne kapasiteten og kompetansen er (ifølge OECD) underutnyttet i Norge. Forskningssinstituttene kompetanse og kapasitet bør utnyttes bedre for å nå fellesskapets mål. Da trengs det et helhetlig forskningssystem og investering i forskning som adresserer samfunnsutfordringer og fremmer forskningssamarbeid på tvers, med næringslivet og offentlige virksomheter og med andre forskningsutførende sektorer.

Forskningen må gis tydelige mål. Forskningsmiljøene og de som eier utfordringene må samarbeide, på tvers av sektorer og interesser i samfunnet. En kraftsatsing på utfordringsdrevet og anvendt forskning, både i offentlig og privat sektor, er nødvendig for å møte utfordringene.

1. Norge må styrke anvendt forskning for å greie den vanskelige teknologiutviklingen og bygge beste kunnskap for nullutslippssamfunn, samfunnssikkerhet, verdiskaping og grønn konkurransekraft

Staten investerer ca. 51,5 mrd. kr i forskning (2026). I tillegg kommer anslått provenyeffekt på ca. 3,8 mrd.kr. til SkatteFUNN. En synkende andel, ca. 1/5 av de samlede statlige forskningsbevilgningene, konkurranseutsettes gjennom Forskningsrådet. Den andelen av de samlede statlige forskningsmidlene må økes til 30% og økningen innrettes mot de vanskeligste samfunnsutfordringene. Forskningsrådets utlysninger må i større grad understøtte langsiktig, tematisk og mulighetsskapende forsknings- og teknologiutviklingssamarbeid mellom dem som kjenner utfordringene på pulsen, som energiselskapene, og forskningsmiljøene.

For å finansiere Stortingets prioriteringer, må en benytte virkemidler som er dokumentert effektive og treffsikre og som kommer hele samfunnet til gode ved å utløse ytterligere finansiering og spredning av forskningsresultater. Virkemidler som treffer mindre effektivt må endres. Åpen konkurranse om forskningsmidler sikrer kvalitet og relevans i forskning. Samarbeid mellom de som eier utfordringene og forskningsmiljø gjør at forskningen tas raskt i bruk og at kunnskapen spres og utvikles videre.

Energidepartementet er et viktig departement for forskningsinstituttene, og vi tror vi har sammenfallende interesser og målsetting for utviklingen innen energisektoren. Vi opplever at departementet er svært opptatt av forskning for å løse store samfunnsutfordringer, og at departementet investerer i forskning for å fremme verdiskaping, omstilling og konkurransekraft i norsk energisektor.

Regjeringen har som ambisjon å sørge for at utslippene fra olje- og gassproduksjonen på norsk sokkel kuttes med 50 prosent innen 2030 sammenlignet med 2005 og til netto null i 2050. Samtidig som staten satser stort på den omfattende energiomstillingen, som er en forutsetning for å nå klimamålene i 2050, er forskningssatsingene på samme område redusert. Forskning og innovasjon vil være en forutsetning for å utvikle energi- og nullutslippsteknologi og for at norsk næringsliv skal kunne bruke sin kapasitet og kompetanse i den grønne omstillingen.

Instituttene er bekymret for de siste års utvikling i forskningsmidler innen energiområdet. For øyeblikket investerer Norge mindre enn 800 millioner NOK per år i forskning på nullutslippssenergiløsninger. Vi foreslår å øke investeringen til miljøvennlig energiforskning til 1 milliard NOK i 2027 og med en dobling av dette beløpet i 2028. En slik satsing vil reversere tidligere kutt og gi nødvendig løft til forskning på nullutslippssenergiløsninger som energieffektivitet, batteriteknologi, vind-, sol-, hydrogen- og CCS-teknologier. I 2023 fikk mellom 41 og 63 prosent av alle søknader med høy karakter (faglig relevans og kvalitet) tildelt midler fra EnergiX. Dette viser at industrien er klar til å samfinansiere flere prosjekter av god kvalitet gitt at forskningsrådet får økt sine rammer. Dette vil være på linje med anbefalingene fra Heitor-rapporten, som tar til orde for at alle prosjekter som er over en viss standard skal få finansiering. I EU vil det bety mer enn en dobling av antall forskningsprosjekter.

2. Norge må delta i det store forsknings- og innovasjonssamarbeidet i Europa

Internasjonalt forskningssamarbeid for et konkurransedyktig grønt næringsliv, omstillingsdyktige velferdstjenester og et sikkert samfunn må styrkes.

EUs finansiering er basert på at andre europeiske land finansierer sine institutter med grunnfinansiering på 20%-50%. Med den resultatbaserte ordningen Retur-EU, har norske forskningsinstitutter kostnadsdekning på ca. 90%. Skal forskningsinstituttene fortsette å øke deltakelsen og hente hjem store forskningsmidler fra EU, må Retur-EU økes for de instituttene som har lavest grunnbevilgning, slik at kostnadene dekkes fullt ut. Slik vil Retur-EU følge instituttene suksess i Horisont Europa og ikke begrense muligheten for deltakelse og dermed at Norge får igjen deltagelseskontingenten. Budsjettkonsekvens kommer på Kunnskapsdepartementets budsjett, men gjør størst utslag for de næringsrettede teknisk-industrielle instituttene og klima- og miljøinstituttene, som konkurrerer særlig godt i EUs rammeprogram Horisont Europa. Dvs at også budsjettposten hvor Retur-EU ligger, bør økes

tilsvarende for å unngå at Retur-EU spiser opp andre strategiske forskningsbevilgninger i Forskningsrådet.

EURATOMs finansiering av forskning om strålevern, radioaktiv forurensning og radioaktivt avfall er relevant for Norge. Den geopolitiske situasjonen med krig i Ukraina og krigshandlinger mot kjernekraftverk påvirker Norge. Flere av våre naboland og europeiske land bygger eller planlegger å bygge nye kjernekraftverk, og flere land og rederier planlegger å bytte ut fossilt brensel med mikroreaktorer på skip. Norge trenger betydelig økt kompetanse om kjernekraft, strålevern og radioaktiv forurensning for å ivareta nasjonal beredskap. Deltakelse i forskningsprosjekter og finansiering i Europa er viktig for å få tilgang til internasjonale nettverk og kompetanse. Norske forskningsinstitutter er attraktive samarbeidspartnere i EURATOM-finansierte prosjekter, men har i liten grad råd til å delta siden Retur-EU ikke omfatter denne ordningen. Norge vil få tilgang til mye kompetanse og forskningsmidler som krever lite norsk finansiering dersom Retur-EU ordningen utvides til å også omfatte EUROATOM.

FFA foreslår at Energidepartement øker forskningsbevilgningen med 1 milliard kr ut over prisvekst i 2027. Forslaget er i tråd med Europas ambisjoner om transisjon til lavkarbonsamfunn og vil være avgjørende for energisikkerhet og Norges framtidige velferd. FFA mener det bør satses på:

1. Energieffektivisering

Energieffektivisering er et område med stort potensial for å frigjøre konfliktfri energi, og vi foreslår derfor å lyse ut nye Forskningssentre for miljøvennlig energi (FME) spesifikt på dette feltet. Utlysningen bør omfatte energieffektivisering i industri, service og boliger, inkludert tiltak for redusert energibruk og overgang til alternative energiformer. Dette vil bidra til å redusere energiforbruket betydelig og frigjøre energi til andre formål samt utløse mange gode prosjekter til ENOVA sine virkemiddel for implementering av ny teknologi og løsninger.

2. Natur, arealer og energiproduksjon

Utvikling av mer fornybar energi er nødvendig for å møte fremtidens elektrifiseringsbehov samtidig som hensynet til natur og biodiversitet må ivaretas. Vi foreslår å lyse ut nye Forskningssentre for miljøvennlig energi (FME) spesifikt rettet mot natur, arealer og energiproduksjon.

Utlysningen bør omfatte tiltak som kartlegging, måling og begrensning av påvirkninger på biodiversitet og økosystemtjenester, utvikling av innovative teknologier og praksiser, samt styrking av beslutningsstøttesystemer som balanserer hensynet til natur, teknologi og samfunn. Dette vil bidra til å redusere konflikter, sikre bærekraftig utvikling av energiproduksjon og bidra til å realisere nasjonale forpliktelser innen både energi og naturforvaltning.

3. Sikkerhet og robusthet i energisystemet

Når det gjelder sikkerhet og robusthet i energisystemet, som er avgjørende for samfunnssikkerheten og en del av totalforsvaret, bør det lyses ut midler som følger opp Energi21 og OG21-strategien og som svarer på signaliserte prioriteringer fra den kommende Energi2050. Dette inkluderer satsing på kraftproduksjon, transmisjon og lagring, utvikling av havvindteknologi, samt gasstransport og infrastruktur for eksport og import av naturgass, hydrogen og CCS. Eksempelvis er det maktpåliggende å forske på nye materialer og produksjonsmetoder for miljøvennlige energiløsninger. Robuste leverandørkjeder med mer lokalt innhold er et stikkord her, det omfatter også bioenergi. Ved å styrke disse områdene kan vi sikre et stabilt og pålitelig energisystem som er kritisk for nasjonal beredskap og som gjør oss rustet til å møte fremtidens utfordringer. Energitransmisjon, lagring og fleksibilitet er helt avgjørende for å sikre et robust elektrisitet- og energisystem.

4. Tettere inngrep med Europeisk forskning

Et tettere samarbeid med europeisk forskning fremmes for å understøtte den Grønne Alliansen gjennom å lyse ut midler som fremmer forskningssamarbeid med Tyskland, Nederland, England, Belgia, Frankrike, Danmark. For at midlene skal kunne målrettes, må dette skje gjennom en egen satsing, gjerne under den Grønne Alliansen og med bilaterale eller multilaterale avtaler med gjensidig innsats fra andre

partnerland. En forslg er å sette av midler for oppfølging av MoU'er Norge har med kommisjonen, North Sea Energy Co-operation, Oostende erklæringen mm. Horizon programmene er lite egnet for et slikt målrettet samarbeid.

5. Virkemidlene må værere effektive og treffsikre og utløse ytterligere finansiering og samfunnseffekt.

For å finansiere Stortingets prioriteringer, må en sikre at virkemidler er effektive og treffsikre og utløser ytterligere finansiering og samfunnseffekt. Åpen konkurranse om forskningsmidler sikrer kvalitet og relevans i forskning. Samarbeid mellom de som eier utfordringene og forskningsmiljø gjør at forskningen tas i bruk og at kunnskapen spres og utvikles videre. Omfanget av direkte tildelinger utenfor konkurranse og rettighetsbaserte ordninger bør vurderes opp mot dokumentert effektive konkurransebaserte virkemidler som utløser stor samfunnseffekt.

SkatteFUNN-ordningen er den eneste rettighetsbaserte FoU-støtten, beregnet til 3,8 mrd kr i 2026. Det bør vurderes om den kan gjøres mer treffsikker, gi mer samfunnseffekt i form av innovasjonshøyde og spredning av generisk kunnskap og utløse mer egenfinansiering fra bedriftene. Vi foreslår at en vurderer følgende:

- Innfør incentiver for sterkere samarbeid om FoU, feks ved å øke fradrag/tilskudds-prosenten der bedriften samarbeider med norske godkjente FoU-miljø og reduser støttesatsen for prosjekter uten samarbeid
- Øk fradrag/tilskuddsprosenten for nye selskaper i SkatteFUNN-ordningen for å senke terskelen
- Vurder å innføre en øvre grense for hvor mange år et selskap kan motta støtte fra SkatteFUNN
- Vurder å øke fradrag/tilskuddsprosenten for prosjekter på prioriterte tema, som grønn omstilling
- Oppretthold det samlede volumet i tilskudd til næringslivets FoU. Hvis bruken av SkatteFUNN (proveny-effekten) reduseres som følge av justeringer i ordningen, følg opp med tilsvarende vekst i Forskningsrådets tildelinger til FoU-prosjekter i næringslivet.

Vi utdyper gjerne forslagene og ønsker lykke til med budsjettarbeidet!

Vennlig hilsen

Lars Andresen
Styreleder FFA

Agnes Landstad
Daglig leder FFA

Forskningsinstituttene Fellesarena organiserer de 33 selvstendige forskningsinstituttene som fyller kriteriene for grunnfinansiering fra Forskningsrådet, til sammen 7300 årsverk og 14 mrd kr i årlig omsetning, derav 1,9 mrd kr fra utlandet. Norge har i sin instituttsektor et velfungerende apparat for anvendt, tverrfaglig og målrettet forskning. Forskningen er innrettet mot samfunnsutfordringene og bidrar til konkurransekraft, innovasjonsevne og omstilling i næringsliv og offentlig sektor. Forskningsinstituttene er forsknings- og innovasjonspartnere for bedriftene og akseleratorer for omstilling i samfunnet.